

Gotlands kommun
Chefsjurist Jan Olsson

Ang burskap

Med anledning av en inkommen fråga ang burskap vill landsarkivet avge följande svar.

Rent generellt var följande tillvägagångssätt brukligt: För erhållande av burskap lämnades ansökan jämte betyg samt intyg om frejd (dvs renommé) till stadens magistrat, därjämte skulle prov på yrkesskicklighet uppvisas. Det sistnämnda bedömdes av en sk skådemästare.

Burskapet gav rättighet att bedriva handel och hantverk men också skyldigheter som att betala skatt till staden. Vidare skulle den som ansökte om burskap lämna borgen för skattebetalning till staden samt avge löfte om att under minst sex års tid bedriva verksamhet. Efter införandet av näringsfrihet 1864 försvann kravet på burskap som villkor för att bedriva näringsverksamhet i stad och därmed avklingade burskapsansökningarna radikalt.

I det källmaterial som förvaras vid landsarkivet i Visby noterar vi i borgerematrikeln (D3:1) den sista burskapsansökan till 21 juni 1875. Det är dock fullt möjligt att magistraten efter 1875 beviljat burskap utan att det noteras i den ovan nämnda borgerematrikeln. Men för att fastställa om så var fallet skulle en fullständig genomgång av magistratens protokoll krävas vilket inte är relevant i detta fall.

Burskap 1849

För att belysa hur en burskapsansökan rent formellt handlades av magistraten i Visby följer vi ett burskapsärende för 1849 (Magistratens protokollA3:8-9):

Vid magistratens sammanträde den 5:e december 1849 föredrogs en ansökan om burskap inlämnad av garvaregesällen S.J.P. Kahl. Magistraten noterade att jämte ansökan också inlämnats

ett gesällbrev

ett ”prestbevis, av innehåll att sökanden var född 1822 och förde en wälfrejdad wandel” samt ett av skollärare Ringbom utfärdat betyg som visade att Kahl besatt ”någorlunda försvarlig insigt i qvatuor species, enkla tal och renskrifning”.

Ärendet överlämnades till Fabriks- och hantverksföreningen för yttrande över Kahls yrkeskunskaper.

Vid nästföljande sammanträde den 19 december beslöt Magistraten ...”att nu meddela Kahl mästarebref”.Kvar att avgöra fanns frågan om beviljande av burskap.

Vid sammanträde den 21 januari 1850 noterades följande:

”Föredrogs till slutligt afgörande Garfvare – Gesällen S.J.P. Kahls hos Magistraten gjorde, med Fabriks- och Hantverksföreningen communicerade ansökning om vinnande af burskap å

Postadress: Landsarkivet i Visby, Broväg 27, 621 41 VISBY · **Besöksadress:** Arkivcentrum Gotland, Broväg 27, VISBY

Telefon: 0498-21 05 14 · **Telefax:** 0498-21 29 55

E-post: landsarkivet@landsarkivet-visby.ra.se · **Internet:** www.statensarkiv.se

Organisationsnr: 202100-1074 · **Plusgiro:** 950624-7

Grafvare – yrket här i Staden; och sedan det antecknats att Fabriks- och Hantverksföreningen deremot icke haft något att erinra så

Resolverades:

Då af företedde betyg inhämtats att Sökanden är af god frejd, samt Fabriks- och Hantverksföreningen emot ansökningen icke haft något att erinra, aktas Magistraten skäligt tillåta Kahl att Garfvare – yrket här i Staden med burskaps rätt utöfva; Dock bör Kahl innan sådan rättighet utöfvas får, inför Magistraten ställa antaglig borgen för de sex första årens borgerliga utskylder till Staden samt Tro- Huldets och Burskapseden aflägga; derförutom Kahl har att iakttaga hwad 28:e paragr. af Kongl. Fabriks- och HantverksOrdningen föreskrifver; Hvilket afsades.

Vid magistratens sammanträde den 4 februari 1850 kunde Kahl uppvisa att han försäkrat sig om två borgenärer för de sex första årens borgerliga utskylder, dvs ung. dagens kommunalskatt, och han kunde därefter inför magistraten avlägga ”huld- och trohets samt burskaps-eden” och erhålla sitt burskap som gravare i Visby.

Burskap 1875

Som jämförelse kan den i borgarematricken sist antecknade burskapsansökan från 1875 tas. Den 7 juni 1875 lämnade färgaren E. J. Schöldström in en ansökan till magistraten ”om vinnande af borgarrätt”. Magistraten konstaterade att Schöldström jämte ansökan även lämnat in erforderliga betyg och intyg. Schöldström saknade dock borgen för ”utskylder” för de kommande sex åren varför ärendet bordlades i avvaktan på att Schöldström skulle ordna med borgen.

I magistratens protokollsbok den 21 juni 1875 § 91 kan man läsa:

”Fullföljde färgaren E. J. Schöldström sin hos magistraten den 7:de dennes gjorde ansökning om vinnande av borgarrätt för färgerirörelsens bedrivande ...[Härefter noteras erhållen borgen mm, varefter i magistraten beslöts] meddelas Schöldström burskap såsom borgare här i staden, hvadan burbbref kommer att för honom utfärdas.”

I nästföljande paragraf för samma sammanträde står att läsa:

”Sedan färgaren E. J. Schöldström förut idag af magistraten erhållit burskap såsom borgare här i staden fick Schöldström aflägga burskaps samt tro och huldhetseden; hvarom bevis skulle

Schöldströms ansökan är 25 år yngre än Kahls ansökan om burskap som garvare och ställs till magistraten 11 år efter näringsfrihetens avskaffande. Detta till trots är behandlingen av de två ansökningarna nästan identisk. En skillnad är att Schöldström tydligen inte behövde avlägga något prov för att bevisa sina yrkeskunskaper. Möjligen kan detta bero på att han två år tidigare, för fabriks- och hantverksföreningen avlagt gesällprov och där befunnits ..”ega god kännedom i färgareyrket”.

Med ovanstående har landsarkivet inom sitt kompetensområde besvarat Gotlands kommuns fråga ang burskap.

Med vänlig hälsning

Jan Östergren
landsarkivarie